

Zorg om Voedsel kennisdocument

Korte keten voedsel voor de zorg

In samenwerking met lokale ondernemers voor een duurzame toekomst

zorg om
voedsel

Verse producten, rechtstreeks van **boer naar zorg**. Project Zorg om Voedsel stimuleert zorginstellingen om hun voedselketen **kort en lokaal** in te richten.

Het aanbod

De volgende producten kunnen lokaal ingekocht worden binnen de regio Rivierenland:

Fruit is uitstekend te verkrijgen in regio Rivierenland. Er zijn verschillende hard- en zachtfruittelers met een ruim aanbod.

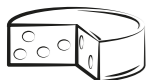
Groente is slecht verkrijgbaar in regio Rivierenland. Er zijn een paar grote partijen die wat seizoensgroente leveren, Maar het meeste komt elders uit Nederland of het buitenland.

Vlees is beschikbaar in regio Rivierenland, maar het aanbod is niet ruim. Er zijn slagers in de omgeving die rund- schaap- of kippenvlees hebben.

Brood is vrij lastig via de korte keten te verkrijgen. Tegenwoordig is er een 'Lingegraan' die verwerkt wordt in broden en koeken. Bakkerij Van Walderveen en De Jager in de regio West-Betuwe hebben verschillende broden.

Zuivelproducten zijn redelijk te verkrijgen in regio Rivierenland. Er zitten bijvoorbeeld verschillende kaasmakerijen en melkboeren in de regio.

In regio Rivierenland zijn er veel puiмveehouderijen. Hiermee is er een ruim aanbod aan eieren om via de korte keten te verkrijgen.

Zorg om Voedsel

Project Zorg om Voedsel komt voort vanuit het Europese plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3), wat een subsidietraject is. Dit programma is ontwikkeld om de agrarische sector, onder andere in Nederland, te verduurzamen en innoveren. In de provincie Gelderland is dit traject verdeeld in meerdere takken, waaronder de professionalisering van korte ketens. Dit kan onder andere gerealiseerd worden bij zorginstellingen, hiervoor is een project genaamd 'Zorg om Voedsel' opgericht. Loes van Loenen (Loenaloes), de projectleider van Zorg om Voedsel, heeft als doel voor dit project om zorginstellingen te verbinden aan lokale producenten in regio Rivierenland. Dit project is in samenwerking met de gemeenten Culemborg, Tiel, West-Betuwe, stadsboerderij Caetshage en zorginstelling Linge's Zorglandgoed.

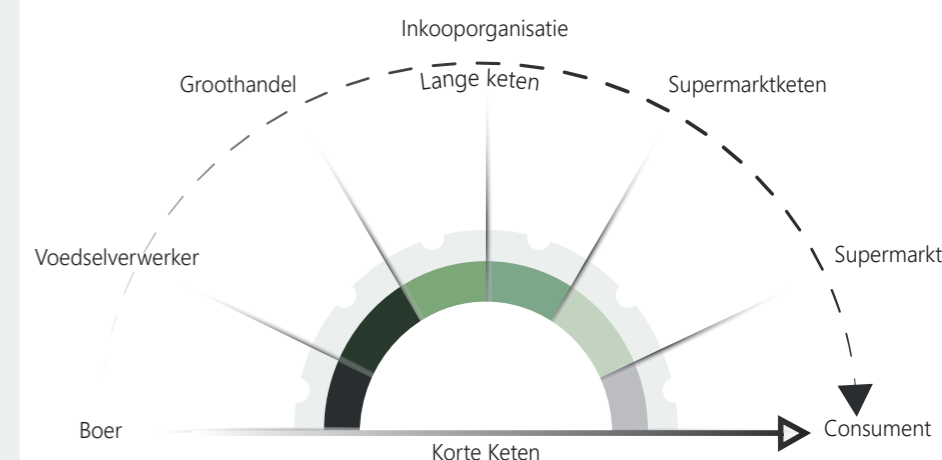

De korte keten

Tegenwoordig heersen er verschillende opvattingen over een korte keten, zoals lokaal en uit de buurt. Het begrip 'korte keten' wil zeggen dat er een korte verbinding is tussen de boer en de consument. Dit kan bijvoorbeeld zijn dat de boer direct aan de consument verkoopt. Deze korte verbinding leidt vaak tot minder transport (dus minder CO₂-uitstoot) en steun van lokale producenten.

De lange keten

Een lange keten wil zeggen dat voedingsproducten veel afstand moeten afleggen voordat ze bij de consument belanden. Deze 'tussenschakels' kunnen bestaan uit handelaren, transport en/of opslag (Figuur 1). Producten die bijvoorbeeld uit een lange keten komen zijn: bananen, mango's en ananassen.

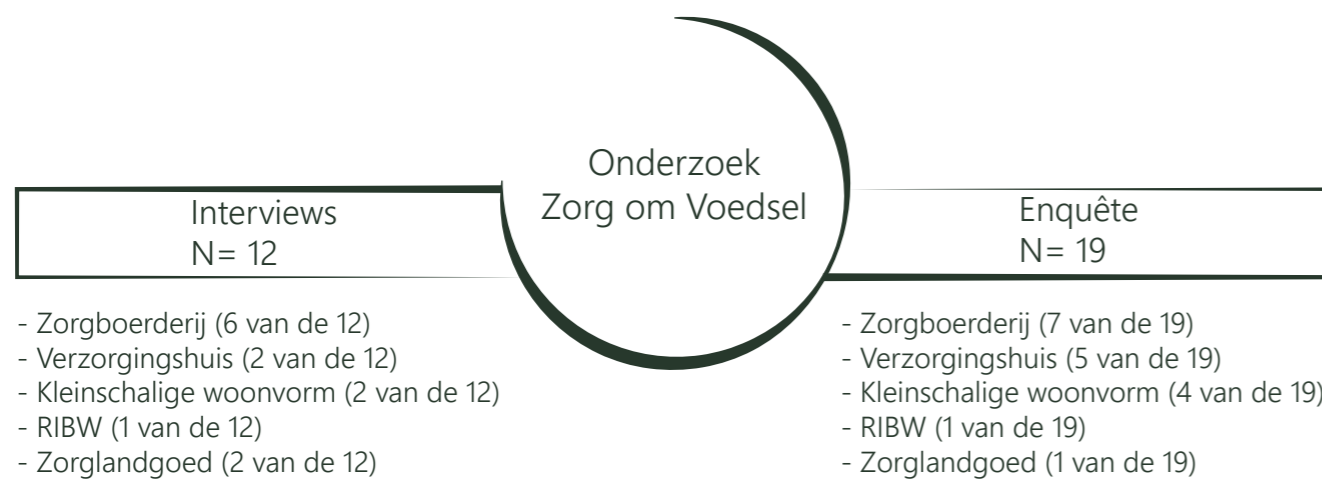

Figuur 1: Korte keten en de lange keten

Bij het project Zorg om Voedsel is er uitgebreid onderzoek gedaan naar de behoeftes van zorginstellingen en leveranciers. Hieronder vindt u de belangrijkste bevindingen. Alle onderzoeksresultaten zijn ook te verkrijgen op aanvraag in een geheel rapport.

Methode

Het onderzoek van Zorg om Voedsel bestaat uit kwalitatief onderzoek. Het is gestart met literatuuronderzoek. Hierop volgend zijn er interviews afgenomen, om de verschillende variabelen binnen de afgebakende groep te onderzoeken. Dit is daarna getest met een enquête om de resultaten te bevestigen. Figuur 2 geeft de verdeling van de onderzochte populatie weer.

Figuur 2: Populatieverdeling interviews en enquête, bij de enquête heeft één respondent ziekenhuis ingevuld, deze is buiten beschouwing gelaten

Afbakening

De financiering vanuit de provincie voor Zorg om Voedsel betreft alleen de zorginstellingen gevestigd in regio Rivierenland. Om de doelgroep nog meer te specificeren zijn alleen kleinschalige zorginstellingen benaderd voor een interview. Ziekenhuizen zijn buiten beschouwing gelaten.

Betrouwbaarheid

De steekproef van dit onderzoek is te laag om harde conclusies te trekken en daarmee niet representatief voor heel Nederland of regio Rivierenland. Dit heeft te maken met de totale hoeveelheid zorginstellingen in de regio Rivierenland. De resultaten worden ook behandeld en gezien als een indicatie.

Voedselvoorziening

Vanuit het onderzoek is naar voren gekomen dat voor zorginstellingen momenteel de supermarkt en de grossiers de grootste voedselvoorziensers zijn. Dit inzicht wordt ondersteund door de enquête waarbij de respondenten aangaven dat hun grootste voedselvoorziener de supermarkt (10 van de 19) en grossier (7 van de 19) is. Wel kopen instellingen bij verschillende partijen in, waaronder de lokale ondernemer. Daarnaast zijn er al zorginstellingen die de eerste stappen zetten richting korte keten voedsel, dit is echter minimaal. Zorginstellingen gebruiken nog geen lokale ondernemer als grootste voedselvoorziener (vanuit de enquête blijkt dat de lokale ondernemer de grootste voedselvoorziener is voor 1 van de 19 zorginstellingen).

Belangrijkste waarde voeding

Voor de meeste zorginstellingen is de belangrijkste waarde voor een gerecht gezondheid (12 van de 19), opgevolgd door smaak (5 van de 19). Versheid en maatwerk zijn in mindere mate van belang voor de meeste zorginstellingen.

Tevredenheid over de huidige voedselvoorziening

Zorginstellingen zijn betreft de voedselvoorziening tevreden over de waardering door de cliënten (17 van de 19). Het is hun taak om ouderen of hulpbehoevenden te steunen. Waardering hiervoor zorgt voor extra motivatie. Daarnaast nemen zorginstellingen de taak op zich om goede en verantwoorde voeding aan te leveren voor hun cliënten (16 van de 19). Zorginstellingen zien het sociale aspect en gezonde voeding graag terug in hun voedselvoorziening (12 van de 19).

Ontevredenheid over de huidige voedselvoorziening

Zorginstellingen hebben, zowel tijdens de enquête als de interviews, aangegeven dat hun grootste ontevredenheid de prijs-kwaliteitsverhouding is (4 van de 19). Voeding is duur en de kwaliteit gaat achteruit wordt als reden gegeven in de interviews. Bij de vraag naar belangrijke investeringsfactoren, geven zorginstellingen aan om in de toekomst op de juiste prijs-kwaliteitsverhouding te gaan sturen (14 van de 19). Het gebrek van tijd voor goede inkoop is de tweede ontevredenheid. Dit komt door de toename van persoonlijke zorg en andere belangrijke werkzaamheden.

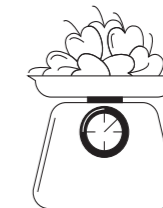
Telers in beeld

Voor het project 'Zorg om Voedsel' zijn meerdere telers geïnterviewd om inzicht te krijgen in de korte keten. De meeste telers willen graag leveren aan zorginstellingen. De belangrijkste onderwerpen vanuit hun kant zijn hieronder toegelicht.

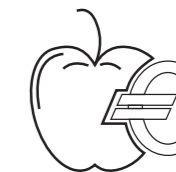
Levering

Afhalen is altijd mogelijk bij de telers, producten leveren is daarentegen een uitdaging. Indien de afgesproken prijs in combinatie met de hoeveelheid optimaal is, wil de teler producten graag leveren.

Hoeveelheid

De bestelgrootte is een belangrijke factor voor de boer. Als zorginstellingen grote orders plaatsen kan de boer het leveren tegen een betaalbare prijs.

Prijs

Telers kunnen een lagere prijs garanderen met als voorwaarde dat de hoeveelheid voldoende is.

Heeft u nog vragen betreft de resultaten? of ontvangt u graag een uitgebreider rapport? Neem dan contact op via loes@zorgomvoedsel.nl.

Trends en ontwikkeling

Binnen de zorg en voeding van zorginstellingen zijn verschillende ontwikkelingen gaande.

Gezondheid op één.

De nieuwe WLZ (Wet Langdurige Zorg) van 2015 zorgt ervoor dat gemeentes verantwoordelijk worden voor langdurige zieken en ouderen. De gemeentes stimuleren om ouderen langer thuis te laten wonen. Dit zorgt ervoor dat de ouderen veel meer verantwoordelijk zijn voor hun voeding. Daardoor hebben veel ouderen voedingsproblemen zoals ondervoeding, overgewicht en/of een slecht dieet. De taak van gezonde voeding komt dan automatisch te liggen bij dagbesteding, zorginstellingen, thuiszorg of bezorgservices.

De opmars naar CO₂-neutraal

Het Europese klimaatakkoord heeft als doel om de uitstoot van broeikassen in 2030 te reduceren met 49% ten opzichte van 1990. In 2050 moeten bedrijven en organisaties klimaatneutraal zijn. Zorginstellingen en ziekenhuizen moeten hier ook aan voldoen. De afspraken zijn onderling gemaakt en gebundeld in de 'Green deal in 2018'. Zorginstellingen kunnen hierop anticiperen door lokaal of korte keten voedsel in te kopen en goed te letten op verspilling van voedsel.

Maatwerk voeding

Algemene voedingsadviezen, zoals de Schijf van Vijf, zijn een goede basis voor voeding. Maar de toekomst zal laten zien dat voeding vaker individueel is. Elke oudere heeft andere behoeftes rondom voeding en hier moet naar gekeken worden. Als zorginstelling ken je elke bewoner en is er bekend wat iemand graag eet. Dit gaat natuurlijk gepaard met zo gezond mogelijke voeding.

Sociale aspect van voeding

Het sociale netwerk van ouderen is verkleind door corona, wetgeving en deinstitutionalisering. Daarnaast blijven ouderen langer thuis wonen en doen vaker een beroep op thuiszorg of dagbestedingsinstellingen. Een warme maaltijd aanbieden en ouderen betrekken bij de bereiding hiervan is belangrijker dan ooit.

Voordelen van korte keten voedsel

Korte keten voedsel kent verscheidende voordelen die zorginstellingen kunnen benutten. Hieronder zijn de belangrijkste toegelicht.

Lagere milieubelasting

Één van de belangrijkste voordelen. Door middel van korte keten speelt uw zorginstelling direct in op de klimaatdoelstellingen. Op die manier maakt u de eerste stap richting een CO₂-neutrale instelling!

Regionaal en sociaal steun

Korte keten zorgt ervoor dat de boer en de zorginstelling dicht bij elkaar komen. Door direct in contact te staan met de boer krijgt deze een betere prijs voor zijn product. Gezamenlijk kunnen de boer en de instellingen betere initiatieven tot stand brengen (keurmerken, dierenwelzijn, duurzaamheid, etc.)

Direct en snel

Korte keten draagt bij aan direct contact met de producent. Zorginstellingen ervaren hierdoor snellere leveringen, flexibiliteit in bestelgrootte en persoonlijk contact.

Conventioneel inkopen tegenover korte keten inkopen

De supermarkt en grossier zijn voor veel zorginstellingen de manier om aan voedsel te kopen. Zeer begrijpelijk aangezien deze over een volledig productassortiment beschikken, van groente en fruit tot de meest specifieke droge kruidenierswaren. Het lijkt daarom dat korte keten voedsel heel moeilijk verkrijgbaar is.

Door de digitalisering is het echter veel gemakkelijker om in contact te komen met lokale boeren en fruitteilers. Een Whatsapp bericht of mailtje en je bent direct in contact met de boer. Een nadeel van korte keten voeding is dat er niet 365 dagen per jaar dezelfde producten aanwezig zijn. Je moet hierdoor meer naar het seizoen koken als zorginstelling.

Begin met uw korte keten

Stappenplan korte keten

Hieronder staan drie verschillende opties beschreven om te beginnen aan uw korte voedingsketen. De opties zijn gemakkelijk te implementeren, zodat u vandaag nog kunt beginnen!

Lokale leveranciers

In regio Rivierenland bestaat sinds kort het initiatief Puur Betuws. Deze organisatie wil lokaal voedsel beschikbaar maken. Kijk naar de stempel 100% Betuws om te zien welke producten van lokale ingrediënten gemaakt zijn. In de regio West-Betuwe is ook Local2Local actief als lokaal platform.

Zelf 'korte keten' inkopen

Vraag waar de lokale slager, bakker of groentewinkel hun producten vandaan haalt, of zoek in de omgeving een lokale teler of boer. Zorg om Voedsel kan u adviseren in het werven van of in contact brengen met lokale producenten. Er is meer in de buurt dan u denkt!

Moestuin

Als instelling is het vrij lastig om alles lokaal te halen. Een mooi alternatief is het starten van uw eigen moestuin. Dit is vaak goed te combineren met dagactiviteiten voor uw cliënten. Een moestuin kan, indien u ruimte heeft, buiten geplaatst worden. Ook kunt u tegenwoordig voordelig binnenshuis een moestuin laten aanleggen die aantrekkelijke opbrengsten genereert. Loes van Loenen wilt u hier meer over vertellen!

Analyseer...

Analyseren welke producten/ingrediënten vervangen kunnen worden voor korte keten producten.

1

Bekijk...

Het bekijken welke korte keten voedselvoorziening past bij uw zorginstelling. Gebruik hiervoor de opties die links zijn omschreven.

2

Ga na hoeveel...

Korte keten voedsel heeft een planmatige aanpak nodig. Ga goed na hoeveel producten u per week gebruikt en plan vooruit welke gerechten er gemaakt worden. Een teler of boer kan goed producten leveren zo lang het volume groot genoeg is.

3

Onderneem!

Nu is het een kwestie van uw plan omzetten naar actie!

4

Thomashuis Culemborg

Kleinschalige woonvorm

Thomashuis staat, kort gezegd, voor aandacht en liefde. De manier waarop dat wordt ingevuld is aan de zorgondernemers. De oprichter van de Thomashuizen, Hans van Putten, was ontevreden over de zorg die zijn zoon Thomas kreeg binnen de instelling. Met het instrument Persoons Gebonden Budget (PGB) heeft hij een mooi huis voor zijn zoon, en een aantal andere zorgvragers, gerealiseerd waar 2 levenspartners verantwoordelijkheid zijn voor het leveren van goede zorg. Dat doen zij samen met een team medewerkers. Een Thomashuis staat middenin de samenleving en probeert daar verbindingen mee aan te gaan, ook waar het gaat om de dagelijkse boodschappen. Dat doen we zoveel mogelijk met ons Thomashuis in Culemborg.

Op dit moment doen we de meeste boodschappen bij de supermarkt. Dat heeft te maken met de prijs maar ook met het gemak waarmee de groenten zich laten verwerken. We zijn zeker niet lui en betrekken onze bewoners bij het koken door ze groenten te laten snijden en wassen. Een klein deel van ons eten komt uit de eigen moestuin bij de dagbesteding. Daar werkt een deel van onze bewoners en zij maken het hele proces mee van zaaien, verzorgen, oogsten en klaarmaken. De bewoners weten waar hun eten vandaan komt en dat geeft ze een enorme boost in hun enthousiasme hiermee bezig te zijn.

Culemborg ligt in de Betuwe en eigenlijk vinden we dat we ons fruit hier vandaan moeten halen. We zullen goed moeten inschatten wat we nodig hebben en kijken hoe wij dit kunnen omarmen.

"De bewoners weten waar hun eten vandaan komt en dat geeft ze een enorme boost in hun enthousiasme hiermee bezig te zijn."

Van As

Zachtfruitkwekerij

Onze aardbeien en de rest van het fruit wordt lokaal geteeld met respect voor natuur, mens en omgeving. Onze focus is om rijp genoeg plukken zodat het product op zijn lekkerste is. De smaak van de aardbeien is het belangrijkste, hier komen de mensen voor terug!

We hebben huisverkoop voor particulieren. Mensen komen dan onze aardbeien afhalen. We verkopen ook via de landwinkels en in de lokale supermarkt.

Ik denk dat de korte keten verder gaat uitbreiden. Het is voor mij belangrijk dat ik niet buiten Nederland ga verkopen. Op die manier kan ik blijven inspelen op de korte keten.

Zorginstellingen kunnen hier altijd aardbeien afhalen. Het leveren is momenteel nog niet mogelijk door de drukte.

"Onze aardbeien en de rest van het fruit wordt lokaal geteeld met respect voor natuur, mens en omgeving."

Het onderzoek in de regio Rivierenland.

Binnen 18 weken is er gekeken naar de mogelijkheden voor korte keten voedsel in de regio Rivierenland. We willen graag alle zorginstellingen, telers en betrokken organisaties bedanken voor hun tijd en moeite.

Het team

Opdrachtgever en eindverantwoordelijke:
Loes van Loenen

Senior projectlid:
Mary van Hoek-Hendriks

Junior projectleden:
Geert van de Meerakker
Amber Wopereis
Daan Wijlens

Neem contact op met Loes!

Project Zorg om Voedsel

loes@zorgomvoedsel.nl
www.zorgomvoedsel.nl
06-505 25 913

